

Renata M. Choroś

Inauguracja pracy naukowej Zakładu Dziennikarstwa : [sprawozdanie]

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio K, Politologia 23,
358-361

1995/1996

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

ekofeminizm — nawiązujący do filozofii chińskiej wzajemnego przenikania się i równowagi wszystkich elementów przyrody. Dr I. Przeor-Pastuszek omówiła znaczenie gwarancji praw kobiet w ustawodawstwie międzynarodowym.

Drugą część seminarium otworzyła prezentacja referatu Normy Noonan (USA) na temat amerykańskiego modelu udziału kobiet w polityce. Mgr K. Krzywicka zaprezentowała analizę latynoamerykańskiego modelu udziału kobiet w życiu politycznym, scharakteryzowała pozycję społeczną kobiet tego rejonu. Dr J. Krzyszycha przedstawiła główne kierunki działalności organizacji kobiecych w Polsce po 1989 r., wskazała rosnące zainteresowanie działalnością kobiet i jej skuteczność zarówno w środowiskach lokalnych, jak i w skali ogólnopolskiej.

W trzeciej części spotkania mgr B. Romaszewska zarysowała problem odzwierciedlenia spraw kobiet w prasie polskiej okresu transformacji systemu politycznego. Dokonała interesującej analizy publicystyki politycznej kobiet, jej zakresu oraz tematyki podejmowanej przez publicystki tygodników społeczno-politycznych. Ostatni z wygłoszonych referatów był analizą stereotypów kobiety w powojennej prasie polskiej. Dr E. Sawa-Czajka na podstawie analizy wybranych tygodników społeczno-politycznych i kulturalnych przedstawiła uwarunkowania i przyczyny upowszechniania wzorców osobowych kobiet polskich w zależności od sytuacji społeczno-politycznej kraju.

W popołudniowych obradach wziął udział poseł Unii Wolności dr Ryszard Setnik. Uczestnicy spotkania otrzymali też list od posłanki Unii Wolności Barbary Labudy, która pomimo wcześniejszych zapowiedzi nie mogła przyjechać do Lublina, gdyż 5 grudnia referowała w Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego stanowisko Parlamentarnej Grupy Kobiet w sprawie konstytucyjnych gwarancji równości praw wszystkich grup społecznych. Materiały przekazano uczestnikom seminarium wraz z listem B. Labudy wyrażającym chęć podjęcia współpracy z Zespołem.

Listy i propozycje współpracy nadeszły także od prof. Renaty Siemińskiej (Instytut Socjologii UW) oraz z Biura Pełnomocnika Rządu do spraw Kobiet i Rodziny.

Zorganizowanie seminarium wspólnie z Unią Pracy i Fundacją Rozwoju Demokracji Lokalnej pozwala wierzyć, że wyniki teoretycznych rozważań Zespołu Badań Feminologicznych zostaną praktycznie wykorzystane w pracy współorganizatorów spotkania.

Elżbieta Sawa-Czajka

Inauguracja pracy naukowej Zakładu Dziennikarstwa [sprawozdanie]

*„Aby język giętki powiedział wszystko,
co pomyśli głowa [...]”*

W październiku 1994 r. na Wydziale Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej rozpoczęła swoją naukową działalność najmłodsza placówka tejże Uczelni — **Zakład Dziennikarstwa** — jedyna tego typu jednostka w tej części kraju. Inaugurację działalności wpisano do obchodów 50-lecia Uczelni i połączono z ogólnopolską konferencją naukową pt. „Publicystyka wybitnych pisarzy polskich XIX i XX wieku” oraz seminarium „Problemy kształcenia studentów dziennikarstwa”. Całość została zorganizowana przez: Zakład Dziennikarstwa UMCS, Towarzystwo im. H. Sienkiewicza — Zarząd Główny w Lublinie, Lubelski Ośrodek Doskonalenia Pedagogicznego, Redakcję „Dziennika Lubelskiego”.

Otwierający konferencję prorektor — prof. dr hab. Wojciech Witkowski, i dziekan Wydziału Politologii — prof. zw. dr hab. Jan Jachymek, swoimi wystąpieniami zaakcentowali

konieczność istnienia na Lubelszczyźnie placówki rozpoczynającej kształcenie dziennikarzy oraz podkreślili zasługi prof. zw. dr. hab. Lecha Ludorowskiego — oddanego całym sercem organizatora i jednocześnie kierownika nowo powstałego Zakładu Dziennikarstwa. Prof. Ludorowski przedstawił zebranym wizję pracy nowej jednostki, która będzie prowadzić edukację studentów, a w niezbyt odległej przyszłości również kształcenie absolwentów wyższych uczelni w ramach studiów podyplomowych z myślą nie tylko o pracy w prasie, radiu i telewizji, lecz także dających przygotowanie w zakresie edytorstwa.

W inauguracyjnym obrady referacie: *Antypruska publicystyka Henryka Sienkiewicza* prof. L. Ludorowski omówił niezwykle doniosłą (obecnie niestety zapomnianą), wieloletnią i bezkompromisową walkę pisarza przeciwko polakożerczej polityce Prus, zmierzającej do biologicznej zagłady narodu polskiego. Swoją wspaniałą publicystykę antypruską, którą tworzy kilkanaście wypowiedzi, często najwyższej doniosłości, rozpoczął Sienkiewicz w 1895 r. już jako twórca światowej sławy i autorytetu znakomitym artykułem *Międzynarodową ankietą na temat Bismarcka*, ukazującym destrukcyjną działalność „żelaznego kanclerza”, niszczącego moralny ład w Europie. Następnie, w 1900 r., opublikował *Międzynarodową ankietę w sprawie Boerów*, odwracającą uwagę od prześladowań Polaków a zmierzającą do potępienia Anglii. W dramatycznej odezwie o takim samym zasięgu — *O gwałtach pruskich* (1901 r.) — napiętnował katowanie dzieci polskich we Wrześni. W *Liście do redakcji „Dziennika Berlińskiego”* (1902 r.) — stanowiącym rodzaj dalekowzrocznego traktatu politycznego, nienawiść Prusaków nazywa Sienkiewicz chorobą, która musi kiedyś minąć. Tym samym prognozuje upadek Prus i odrodzenie Polski. Ponadto prof. L. Ludorowski omówił znakomity *List do Wilhelma II* z 1906 r., wystąpienie *Przeciw intrygom hakatystów* (1906–1907 r.), ankietę zorganizowaną w Paryżu w 1907 r., skierowaną do 300 najznakomitszych intelektualistów epoki z pytaniem, co myślą na temat Polski i Prus oraz *Głos w sprawie rocznicy grunwaldzkiej*, opublikowany w 1910 roku. Na zakończenie autor referatu zwrócił uwagę na to, iż antypruską publicystykę Sienkiewicza charakteryzuje mistrzowska retoryka wypowiedzi, niezawodna celność słowa, logika argumentacji, szlachetny patos, dostojeństwo postawy „oratorskiej” i ton wzniosłego pouczenia, co cechuje zwłaszcza znakomite w swej formie listy do redakcji czy listy otwarte. Natomiast językiem gniewnego potępienia i gwałtownej inwektywy odznacza się poetyka odezwy przeciwko pruskim oprawcom dzieci wrzesińskich.

W kolejnym referacie, dotyczącym twórczości publicystycznej tego samego pisarza, pt. *U początków felietonistyki H. Sienkiewicza* mgr Renata M. Choroś przytoczyła kalendarium twórczości publicystycznej Noblisty, a następnie omówiła cykl artykułów z „Gazety Polskiej” zawartych w tomie *Chwila obecna*. Wskazała na szczególnie aktualną problematykę artykułów z 1875 r., systematyzując ją w cykle tematyczne. Przywołała obecną w felietonach polemikę prasową Sienkiewicza, dygresje autotematyczne, a także jego nawiązania do znanych postaci literackich. Omawiając środki kreacji artystycznej, referentka zaakcentowała barwę i obrazowość języka, zmuszającego często do rozszyfrowywania zakodowanych w aluzjach informacji. Przy analizie kategorii estetycznych realizowanych w *Chwili obecnej* uwzględniła: kategorię humoru (w formach satyrycznych, anegdotach, dowcipach i historyjkach zmyślonych cechy groteski oraz tragiczności). W zakończeniu zanalizowała formę publicystyki z 1875 r., uwzględniając zarówno typowe cechy felietonu, jak i oryginalność Sienkiewiczowskich realizacji tego gatunku, które stanowią przecież zapowiedź sztuki pisarskiej wielkiego twórcy.

W kręgu publicystyki pozytywistycznej mieściło się również wnikliwe wystąpienie prof. dr. hab. Władysława Kupiszewskiego pt. *O języku „Kronik” Bolesława Prusa*. Autor wyodrębniając dwie warstwy języka: epoki i osobniczy, zwrócił uwagę na indywidualne cechy jego mowy, tj. pisarskie przysłowia, zwroty modyfikowane oraz wyrażenia stanowiące

połączenie abstraktu i konkretności (np. „młócić patriotyzm”). Następnie wskazał typowe cechy i osobliwości w zakresie fonetyki, słowotwórstwa, fleksji i składni. Ciekawy wykład zakończył przedstawieniem inwencji twórczych pisarza i jego sztuki obrazowania, co składa się na artyzm języka *Kronik* B. Prusa.

Z referatami tymi korespondował rzeczowy wykład prof. dr hab. Bogumiły Kosmanowej pt. *Związki J. I. Kraszewskiego z prasą zaboru pruskiego*, ukazujący mało dotąd poznany fragment biografii wielkiego pisarza: jego kontakty z czasopiśmiennictwem Wielkopolski, Prus Zachodnich i Śląska, redaktorstwa, pierwodruki i przedruki utworów literackich i prac publicystycznych, ilustrowane danymi statystycznymi.

Mgr A. Leszek Gzella zaprezentował główne problemy duchowo i ideowo niezależnej publicystyki Josepha Conrada, a zwłaszcza jego tom zawierający *Szkice polityczne*. Zwrócił także uwagę na relacje zachodzące między tą dziedziną wypowiedzi znakomitego pisarza a jego prozą artystyczną, często posiłkującą się formami i gatunkami o publicystyczno-dziennikarskiej proweniencji.

Refleksję teoretyczno-historyczną (ale też oceniającą) przyniósł bardzo ciekawy referat prof. dr hab. Aliny Słomkowskiej. We wnikliwym wykładzie autorka dała przegląd rozwoju publicystyki w Polsce od jej początków po współczesność. Szczegółowe analizy doprowadziły referentkę do bardzo krytycznej oceny stanu publicystyki współczesnej jako kryzysowej, co po części związane jest z kryzysem politycznym w państwie. Wynika to też z braku publicystyki wielkiego formatu oraz z niezdolności opowiedzenia się dziennikarzy po którejś ze stron, niezdolności maskowanej ich pozorną „niezależnością”.

Następnie mgr Elżbieta Ciborska wystąpiła z referatem *Wybitni publicyści polskiej lewicy*. Autorka przedstawiła całą plejadę biogramów autorów o proweniencji socjalistycznej, poczynając do B. Limanowskiego, a na M. F. Rakowskim kończąc. Osobno poświęciła uwagę J. E. Osmańczykowi — wybitnemu publicyście, prekursorowi nowoczesnego spojrzenia na trudne sprawy polsko-niemieckie. Na koniec wspomniała też o faktycznym twórcy (M. F. Rakowski) i dorobku „Polityki” w poprzednim okresie.

Kolejne dwa wystąpienia dotyczyły publicystyki Stefana Kisielewskiego. Mgr Irena Wnuk-Kicińska omówiła *Etapy twórczości publicystycznej S. Kisielewskiego*, począwszy od pierwszych prób w latach 30., na współpracy z tygodnikiem „Wprost” skończywszy. Okres pierwszy — „warszawski”, obejmujący lata przedwojenne (współpraca z „Echami Tygodnia”, „Muzyką Polską”, „Zet”, „Wartą” i „Buntem Młodych” — późniejszą „Polityką”), okres drugi — „krakowski” („Tygodnik Powszechny”) oraz trzeci — polegający na współpracy z poznańskim tygodnikiem.

Mgr Piotr Linek zaś przedstawił pracę *Stefana Kisielewskiego sztuka felietonu*, która jest pierwszą próbą omówienia problematyki zagrożeń, na jakie napotykała felietonistyczna twórczość Kisielewskiego ze strony zinstytucjonalizowanych form życia społecznego w państwie demokracji ludowej, a zarazem pierwszym krytycznym spojrzeniem na ten nurt twórczości pisarza. Zdaniem recenzenta jest to specyficzny przykład świadczący o niezależnościowych walorach poetyki felietonu, która pozwalała (a więc szczególnie ową instytucjonalizacją zagrożonej) zachować niezależność twórczą, a zarazem tworzyć oryginalną sztukę.

Dr Helena Wolny w wystąpieniu poświęconym publicyście Adolfa Dygasińskiego przedmiotem wnikliwej analizy uczyniła zagadnienie jej religijno-moralnych aspektów, a zwłaszcza programowo twórcze budowanie życia na ziemi w oparciu o sakralny porządek świata i prawo Boże.

W programie konferencji znalazły się również referaty o charakterze monograficznym. Znany historyk poznański (kierownik Zakładu Dziennikarstwa UAM) prof. zw. dr hab. Marcei Kosman przedstawił w interesującym przypomnieniu postać wybitnego i popularnego (w XX-leciu międzywojennym) Stanisława Wasylewskiego jako eseisty, dzienni-

karza i powieściopisarza, wskazując na główne cechy jego warsztatu i trwałość dokonań. Pozwalają one postawić go, zdaniem referenta, w rzędzie wybitnych eseistów tej miary co Jasienica, Kosidowski, Łopalewski i inni.

Mgr Tomasz Biernat omówił zasługi Franciszka Rawity-Gawrońskiego w dziedzinie dziennikarstwa, publicystyki i historiografii, postulując podjęcie szczegółowych analiz twórczości tego zasłużonego, lecz coraz bardziej zapomnianego autora.

Na szczególnie doniosłym problemie publicystyki Melchiora Wańkowicza: zagadnieniu obrony godności Polski i Polaka skoncentrował się w swym ciekawym referacie dr Kazimierz Wolny (autor wydanej ostatnio wartościowej książki o reportażach wojennych tego znakomitego pisarza), dowodząc przekonująco, że twórca *Westerplatte* sprawie tej służył z najwyższym zaangażowaniem.

Trafne i dobrze umotywowane interpretacje różnorodnej tematycznie i wartościowej (choć mało popularnej) publicystyki Antoniego Gołubiewa przyniósł również szczegółowy referat mgr Aleksandry Chomiuk.

Trzeba zaznaczyć, iż była to konferencja ważna, ciekawa i potrzebna. Zaprezentowała doniosłą problematykę publicystyczną, wskazała na jej różnorodne konteksty, niedocenioną rolę wielkich pisarzy w tworzeniu postaw i opinii własnej społeczności, a także podkreśliła wpływ publicystyki na opinię międzynarodową (wykazał to referat o antypruskiej publicystyce Sienkiewicza). Warto wyrazić życzenie, aby podobne konferencje, organizowane przez prof. Lecha Ludorowskiego, stały się przedsięwzięciem cyklicznym, a materiały z minionej sesji można było odnaleźć w publikacji stałej, służącej jako pomoc nauczycielom różnych specjalności — dziennikarzom, publicystom, polonistom, studentom i miłośnikom literatury.

Konferencji towarzyszyło seminarium (programy — doświadczenia — potrzeby), na którym prof. L. Ludorowski przedstawił koncepcję edukacji studentów dziennikarstwa i model *studiów otwartych* (dziennych, podyplomowych i „wyrównujących” — w różnych wariantach), *multimedialnych* (prasowych, radiowych, telewizyjnych) oraz *połączonych z edytorstwem*. Wspomniał, iż na potrzeby instytucji społecznych i do pracy w szkole funkcjonują już autorskie klasy dziennikarskie w kilku liceach makroregionu), a w wielu szkołach wydaje się pisma i gazetki szkolne.

Idealem lubelskiego Zakładu Dziennikarstwa jest wykształcenie *profesjonalisty* (dysponującego wiedzą politologiczną, a także historyczno-filologiczną) o wysokim poczuciu etyki, traktującym zawód jako służbę społeczną. Tak ambitny program został bardzo dobrze przyjęty i zyskał duże uznanie wśród uczestników tego ogólnokrajowego spotkania pracowników naukowych i dziennikarzy.

Renata M. Choroś